

Рибаків Олександр, здобувач ступеня вищої освіти магістра, Навчально-наукового інституту №1, Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: СЬОХ Катерина, доцент кафедри конституційного права та прав людини Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

ДО ПИТАННЯ ПРАВА НА ЕВТАНАЗІЮ

Право на життя є фундаментальним, непорушним правом кожної людини. Закріплення даного права у міжнародних стандартах, зокрема, в Загальній декларації прав людини, дало можливість кожній людині мати гарантію від посягання на життя. Демократичні країни визнали дане право як фундаментальне, і скасували смертну кару. Але, суспільство розвивається, відбувається стрімкий науково-технічний прогрес та підсилені вагомими структурними перетвореннями в соціальному житті суспільства зміни, що відбулися на зламі ХХ-ХХІ століття не залишили осторонь і права людини. Так, революційні відкриття в медицині, біології, генетиці, інформаційних технологіях стали основою для формування четвертого покоління прав людини.

Серед сучасних науковців немає єдиної думки щодо класифікації прав людини четвертого покоління, але більшість з них відносять до даного переліку право на: 1) використання віртуальної реальності; 2) доступ до мережі Інтернет; 3) життя, вільне від державного втручання за власними релігійними і моральними поглядами; 4) вільну від дитини сім'ю (childfree); 5) зміну статі; 6) штучне запліднення; 7) трансплантація органів; 8) одностатеві шлюби; 9) евтаназію; 10) клонування. [2, с. 26]

Четверте покоління прав людини ми можемо поділити на дві основні групи: соматичні (від грецького “soma” – «тіло») права людини та права у сфері розвитку цифрових технологій. Саме до соматичних прав ми відносимо і право на евтаназію.

Евтаназія (грец. euthanasia - eu - добре, приємно + thanatos - смерть) - умисне позбавлення життя хворого з метою полегшення його страждань [3].

Правове регулювання евтаназії залежить від форми припинення життя хворої людини. Розрізняють активну та пасивну евтаназію. Активна евтаназія – це проведення певних маніпуляцій із прискорення смерті невиліковно хворої людини згідно з її проханням з метою позбавлення її від тяжких страждань. Вона може здійснюватися не тільки медичним працівником, а й спільними діями лікаря і пацієнта. Пасивна евтаназія – це відмова від застосування лікарських засобів і відповідних дій, за допомогою яких підтримувалася життєдіяльність

хворого пацієнта за умови, що пацієнт висловив прохання не здійснювати медичне втручання [4, с. 184].

Слід також зазначити, що виділяють добровільну та недобровільну евтаназію. Добровільна евтаназія здійснюється на прохання хворого. Особа може заздалегідь у належній формі висловити бажання чи попросити про це безпосередньо лікарів. Недобровільна евтаназія здійснюється на прохання родичів або опікунів особи, яка перебуває в несвідомому стані або іншим чином за станом здоров'я, позбавлена можливості висловити свою волю.

Евтаназію розглядають як запобіжник неконтрольованих самогубств. Коли людина не отримує належного знеболення й усвідомлює, що такий стан із нею до кінця життя, вона може вкоротити собі віку самостійно. Та це не завжди безболісні методи. А їхній наслідок - не завжди смерть. Невдале самогубство може призвести до інвалідності. [5].

На міжнародному рівні відсутня єдина позиція стосовно права особи на евтаназію і в абсолютній більшості країн вона заборонена. Наявні лише окремі міжнародні документи, наприклад, Конвенція Ради Європи 1997 р. про захист прав і достоїнства людини у зв'язку із застосуванням досягнень біології та медицини. [6]

Водночас в деяких країнах перелік яких невпинно зростає право на позбавлення життя хворого легалізоване. Так, в 1984 році Верховний Суд Нідерландів визнав допустимість застосування евтаназії, а після прийняття необхідного законодавчого акту вона була дозволена з 2002 року. Наразі, Нідерланди є не тільки першою країною де було легалізовано евтаназію, але і найпрогресивнішою в даному питанні. У цій країні людина вже з 12 років може попросити позбавити її життя. В решті держав це можуть зробити лише повнолітні. Нідерланди — єдина країна у світі, де вчинити асистоване самогубство може не лише смертельно хвора людина. Тут дозволяють піти з життя й тим, хто перебуває в стані депресії. [5].

Наступними країнами, що легалізували евтаназію стали Бельгія, Люксембург та Швейцарія. Варто зазначити, що в Швейцарії евтаназія дозволена і для іноземців, що спричинило виникнення суїцидального туризму. На відміну від вищезазначених країн в Албанії дозволена також недобровільна евтаназія за письмовою згодою трьох членів сім'ї у разі, якщо пацієнт не в змозі висловити свою волю.

Статистичні дані вказують, що з кожним роком в країнах де була легалізована евтаназія зростає кількість пацієнтів, що в даний спосіб бажають позбавити себе страждань від тяжкої хвороби. Так, лідерами по кількості асистованих суїцидів та евтаназії є: Канада – 10 064 випадків в 2021 році (4 480 випадків у 2018 р.), Нідерланди – 7 666 в 2021 році (6 126 в 2018 р.), Бельгія –

2 699 в 2021 році (2 357 в 2018 р.). Також, вагомо зросла кількість і в Сполучених Штатах з 850 в 2018 році до 1 300 в 2021 році. [7].

В Україні будь-які спроби допомогти людині піти з життя, навіть якщо вона про це просить, розцінюватимуть як вбивство. Так, в Законі України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» в ч. 3 ст. 52 вказано, що медичним працівникам забороняється здійснення евтаназії – навмисного прискорення смерті або умертвіння невиліковно хворого з метою припинення його страждань [8].

Стаття 281 Цивільного кодексу України забороняє задоволення прохання фізичної особи про припинення її життя [9].

Такі дії за кримінальним кодексом України кваліфікуються як умисне вбивство (без пом'якшуючих та обтяжуючих обставин) за ч. 1 ст. 115 КК України. У той же час в ст. 43 ЗУ «Основи законодавства України про охорону здоров'я» передбачено, що, якщо пацієнт відмовляється від лікування, лікар має право взяти від нього письмове підтвердження, а при неможливості його одержання – засвідчити відмову відповідним актом у присутності свідків. Якщо відсутність згоди може призвести до тяжких для пацієнта наслідків, лікар зобов'язаний йому це пояснити. Аналогічне застереження знаходиться і в «клятві Гіппократа», але офіційно прийнятої «клятви Гіппократа» в законодавстві України немає. На сьогодні існує Указ Президента України «Про клятву лікаря», в якій ні слова не сказано про евтаназію [10, с. 160].

З моральних та етичних переконань легалізації евтаназії думки теж розходяться. Прибічники переконані, що евтаназія застосовується з гуманною метою, допомогти хворій особі позбавитися страждань та болю. Відмовляючи пацієнту в евтаназії, лікарі тим самими ставлять хворого в таке становище, коли останній невимовно страждає, що можна віднести до почуття втрати власної гідності. Про це свідчать і статистичні дані, адже основними причинами, через які тяжкохворі обирають смерть, є: втрата почуття власної гідності (57 %); біль (46 %), недостойне помирання (46 %); залежність від оточення (33 %); втома від життя (23 %) [10, с. 161].

Противники евтаназії в свою чергу зазначають, що її легалізація призведе до зменшення темпів розвитку медицини, адже боротьба за життя є основним фактором її розвитку. Також, застосування евтаназії позбавляє особу шансу на «чудесне одужання».

З посиленням глобалізації відбувається стрімка конвергенція правових систем, що призводить до їх уподібнення. Серед громадськості в Україні вже лунають питання легалізації евтаназії, але до даного питання на нашу думку законодавець повинен підійти з особливою ретельністю. Адже, відповідні новели в правовій системі не мають іти в розріз соціальному та моральному життю суспільства. Хоч церква в Україні відділена від держави не варто нехтувати її

авторитетом і значенням для суспільства. Саме церква є головним противником евтаназії, оскільки, це руйнує основні підвалини християнської моралі, яка твердить, що тільки за волею Бога людині дається і відбирається життя.

Отже, правові норми на міжнародному рівні, що регулюють право на евтаназію наразі перебувають на низькому рівні узгодження. Тенденція вказує на збільшення країн, котрі ввели право на евтаназію в своє законодавство. Варто визнати, що проблема легалізації евтаназії насамперед етична і вимагає змін у сприйнятті даного явища суспільством. Від даних трансформацій залежить доля багатьох безнадійно хворих людей, що стали заручниками закону і змушені безперервно страждати. В цілому питання припустимості евтаназії далеке від вирішення, але перші кроки в створенні необхідного нормативно-правового підґрунтя необхідно вже розпочати.

Список використаних джерел:

1. Vasak Karel. A 30-year struggle; the sustained efforts to give force of law to the Universal Declaration of Human Rights. The UNESCO Courier: a window open on the world, Paris: United Nations Educational, Scientific, and Cultural Organization, November 1977. р. 28–29, р. 32. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000048063> (дата звернення 12.01.2023).
2. Дар'я Крилова. Четверте покоління прав людини в контексті взаємозв'язку правових та моральних норм. Національний юридичний журнал: теорія і практика 2017 р. URL: https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/52300 (дата звернення 12.01.2023).
3. Вереїтинова В.П. Фармацевтична енциклопедія [Електронний ресурс]. URL: <https://www.pharmencyclopedia.com.ua/article/2302/evtanaziya>
4. Рапаєва М.В. Евтаназія у сучасному суспільстві та перспективи її доцільності в Україні / М.В. Рапаєва // Юридична наука. – 2014. – № 12. – С. 183-190. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/jnn_2014_12_18 (дата звернення 12.01.2023).
5. Беловольченко Г. Право на смерть. Коли в Україні дозволять евтаназію та до чого тут гроші. Заборона 2021 р. [Електронний ресурс]. URL: <https://zaborona.com/pravo-na-smert-koli-v-ukrayini-dozvolyat-evtanaziyu-ta-do-chogo-tut-groshi/> (дата звернення 12.01.2023).
6. Конвенція про захист прав і гідності людини щодо застосування біології та медицини: Конвенція про права людини та біомедицину: станом на 21.05.2005. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_334. (дата звернення 12.01.2023).
7. Яснопольська В. Статистика 2021: опубліковано рейтинг країн з найвищим рівнем евтаназії. Факти 2021р. [Електронний ресурс]. URL: <https://health-fakty-com-ua.cdn.ampproject.org/v/s/>

8. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.1992 р., редакція від 27.10.2022, підстава - 2438-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12> (дата звернення 12.01.2023).
9. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р., редакція від 01.01.2023, підстава 2465-IX, 2811-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення 12.01.2023).
10. Черевко К.О. Щодо питання евтаназії в Україні. Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності № 4 (58) 2016. URL: [hrome-extension://efaidnbnmnnibpcajpcglclefindmkaj/https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/241523.pdf](https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/241523.pdf) (дата звернення 12.01.2023).

РОТТ Ангеліна, здобувач ступеня вищої освіти бакалавра, навчально - наукового інституту № 3 Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: ЛИТВИН Вікторія, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник наукової лабораторії з проблем превентивної діяльності та запобігання корупції навчально-наукового інституту № 3 Національної академії внутрішніх справ

ПОРАДИ БАТЬКАМ ПО ЗМЕНШЕННЮ РІВНЯ АГРЕСІЇ В ДІТЕЙ

Сьогодні наша країна переживає війну. Для кожного українця ці жахливі події, що відбуваються, викликають пригнічений стан та стрес. Стрес же, у свою чергу, може викликати агресію. У когось виробляється стресостійкість і їм легше переживати свої емоції в критичних ситуаціях, але також не потрібно забувати про людей у яких слабка нервовова систем, і їм складніше в таких ситуаціях. Навіть в такій ситуації кожен може навчитись контролювати свої емоції, щоб не завдати шкоду собі та оточуючим.

Ми повинні розуміти, що агресія це теж емоція і це є нормально. Ще одним не менш важливим є правило пов'язане з емоціями - їх не можна постійно тримати в собі. Які б вони не були: позитивні чи негативні, активні чи пасивні. Треба розуміти, що саме ти відчуваєш під час приступу агресії. Розглянемо, для початку, поняття агресія. Кожна людина вкладає свій сенс в це поняття, тож